

Představa o míře autonomie v životě mladé generace

Sabina Černocká

Bakalářská práce
2020

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Sabina Černocká**
Osobní číslo: **H17898**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Představa o míře autonomie v životě mladé generace**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti dospívání, seberealizace, výchovy a životního stylu.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **Tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- SAK, Petr a Karolína Saková. *Mládež na křižovatce*. Praha: Svoboda Servis, 2004. ISBN 80-86320-33-2.
KATRŇÁK, Tomáš. *Na prahu dospělosti*. Brno, Praha: Dokořán, 2011. ISBN 978-80-7363-352-3.
QUESNELL, Michael D. *Co si myslíme, čemu věříme a kdo jsme*. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-1078-5.
LACINOVÁ, Lenka, Stanislav Ježek, Petr Macek (eds.). *Cesty do dospělosti: Psychologické a sociální charakteristiky dnešních dvacátníků*. Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 978-80-120-8400-1.
CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5326-3.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Karla Hrbáčková, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **4. října 2019**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2020**

L.S.

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

---

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 22. ledna 2020

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má ÚTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 30.4.2010

..... SABINA JEZOVICKÁ

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být těž nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 nístává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá představou o míře autonomie v životě dnešní mladé generace. Mladou generací jsou myšleni dnešní dvacátníci, připravující se na budoucí život. Teoretická část vysvětluje základní pojmy generace, autonomii, hodnoty a hodnotovou orientaci, seberealizaci a životní styl. V praktické části jsou shrnuty výsledky sociologického výzkumu realizovaného kvantitativní metodou formou dotazníkového šetření zaměřeného na preference hodnot a psychologické potřeby. Cílem práce je zjistit, jaké hodnoty preferuje dnešní mladá generace a jak je spokojena se svým životním stylem.

Klíčová slova: generace, autonomie, hodnoty, seberealizace, životní styl

ABSTRACT

This bachelor thesis is concerned with an estimate of the level of autonomy in life of today's young generation. The theoretical part explains the basic concepts of generation, autonomy, values and value orientation, self-realization and lifestyle. The practical part sums up the results of sociological research, which uses a quantitative method in the form of questionnaire aimed at value preferences and psychological needs. The goal of the thesis is to investigate which values are most important to the young generation of today and how satisfied they are with their lifestyle.

Keywords: Generation, autonomy, value, self-realisation, lifestyle

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Karle Hrbáčkové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a velkou trpělivost při vedení této bakalářské práce.

Ráda bych také poděkovala své rodině manželovi a dcerám, kteří mě celé tři roky podporovali a měli se mnou trpělivost.

„Předtím, než jste se narodili, vaši rodiče nebyli tak nudní jako dnes. Jsou tak nudní, protože platí účty, perou vaše oblečení a poslouchají vaše řeči o tom, jak jste úžasní. Proto dříve než vyrazíte zachraňovat deštné pralesy před krvelačnými parazity generace vašich rodičů, uklidte si pokoj“

Bill Gates

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 GENERACE	11
1.1 ROZDĚLENÍ GENERACÍ.....	12
1.2 MEZIGENERAČNÍ ROZDÍLY	13
1.3 MLADÁ GENERACE 20 – 26 LET	14
1.3.1 Dospívání dnešní mladé generace	15
2 AUTONOMIE A IDENTITA.....	17
2.1 VÝVOJ AUTONOMIE S IDENTITOU V DOSPÍVÁNÍ	18
3 SEBEREALIZACE	20
4 HODNOTY	22
4.1 HODNOTOVÁ ORIENTACE	22
5 ŽIVOTNÍ STYL	24
II PRAKTICKÁ ČÁST	28
6 VÝZKUM.....	29
6.1 CÍL VÝZKUMU	29
6.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	30
6.4 VÝSLEDKY VÝZKUMU	32
6.4.1 Jak jsou studenti spokojeni se svým životním stylem	32
6.4.2 Jak se liší preference hodnot mezi studenty?	39
6.4.3 Jaká je míra autonomie studentů?	42
7. SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	44
ZÁVĚR	46
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	47
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	50
SEZNAM OBRÁZKŮ	51
SEZNAM TABULEK.....	52
SEZNAM GRAFŮ	53
SEZNAM PŘÍLOH.....	54

ÚVOD

V bakalářské práci se zabýváme představou o životě, a jak je spokojená se svým životním stylem dnešní mladá generace, které je dnes mezi 20 až 26 lety a studují na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Současná mladá generace je nejsenzitivnější skupinou společnosti, nejcitlivěji reflektuje změny ve společnosti a měnící se společenské podmínky.

Již 31 let uběhlo od velké společenské transformaci v České republice a od té doby se lidem otevřela spousta nových možností ať už v oblasti vzdělávání nebo ve způsobu trávení volného času. S těmito možnostmi se také objevily nové problémy. Proto také dochází k větší individualizaci jedince a hledání jeho vlastní identity. Narůstají možnosti seberealizace a sebeuspokojení. Uzavírání manželství a zakládání rodiny ustupuje do pozadí. Mění se věková struktura populace, kdy v souvislosti s tím často hovoříme o stárnoucí populaci. Informační systémy se rychle vyvíjí, což přispívá k celkové informatizaci společnosti, a to má za následek prohlubující se propast mezi jednotlivými generacemi.

V této práci budeme zkoumat především hodnoty, které dnešní mladá generace preferuje, ale také to, jak je tato generace spokojena se svým životním stylem. Výzkum jsme vedli prostřednictvím kvantitativního dotazníkového šetření na vzorku dospělé populace od 20 do 26 let studující na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Získané poznatky jsem zpracovala dle pohlaví.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 GENERACE

„Mladá generace má pocit, že s ní přichází lepší svět. Stará garda má pocit, že s ní ten lepší svět odchází.“

Karel Čapek

Definovat generaci jako takovou je velice problematické a nejednoznačné. Základem slova generace je řecký výraz genos, což v překladu znamená rod, jako synonymum se také používá výraz pokolení.

Jandourek (2007) ve svém sociologickém slovníku uvádí mnoho výkladů termínu generace, např. 1. Generace jako seskupení příbuzných věkových skupin nebo ročníků, které prošly socializačním procesem v podobných historických a kulturních podmínkách, 2. Seskupení lidí, kteří prodělali podobnou historickou zkušenost (válku, krizi), 3. Označení příslušníků téhož myšlenkového, politického nebo uměleckého hnutí.

Pojem generace také najdeme ve Velkém sociologickém slovníku, kde je uvedeno, že generace je velká skupina osob, která je spojena dobově podmíněným jednáním a stylem myšlení. V přeneseném slova smyslu se také generace označuje jako myšlenkový proud na stejné úrovni řešení, který vychází ze stejných předpokladů. Pojem generace je víceméně stejný s pojmy vrstevníci, kohorta, kdy je vymezen jako souhrn jedinců narozených v jednom roce nebo krátkém rozmezí. (Linhart, 1996 str. 339)

Generace je také pojmem, kterým se sociologové v průběhu vývoje své disciplíny již zabývali, přestože jejich snahy hatila mnohovýznamnost pojmu v každodenním využití, a dokonce v odborné terminologii. Pojem generace v sobě také obsahuje temporální a sociální dimenzi. Při vědomí těchto dvou faktorů lze dodat, že pojem generace se nejčastěji používá pro popis kontinuity a posloupnosti v rodině a pro uchopení rodinných vztahů mezi členy různého věku a často je slyšíme i ve spojitosti s vrstevnickými (generačními) skupinami, které vytvořily společné vědomí a zanechaly stopu v dějinách či kolektivní paměti komunit a společností. (Mečiar, 2008 str. 26)

1.1 Rozdělení generací

Je mnoho různých časových hranic pro rozdělení generací. Dle Saka (2016) je možné generaci členit do pěti skupin. Autor ve svém výzkumu jednotlivé skupiny vzájemně srovnává.

První generací je poválečná generace (budovatelská), tvořená ročníky narozenými před 2. světovou válkou, jejichž hlavní generační aktivitou bylo budování nové sociálně spravedlivé společnosti a formování a nové kvality života. Většinou se tato generace podílela na budování socialismu, kdy také na základě toho začala usilovat o jakousi reformu, jejíž vyvrcholením bylo Pražské jaro. Potlačení Pražského jara vojenskou okupací utlumil možnosti profesního a společenského působení neaktivnější části této generace. Poválečná generace vstoupila do svého společenského zápasu v listopadu 1989, to už byla na přelomu středního věku a stáří. Sociologie byla v tomto období považována za buržoazní pavědu, a proto nebylo možné poznávat společnost prostřednictvím empirických výzkumů.

Druhou generací je generace Pražského jara, která již nemohla vycházet z osobních zkušeností předválečného Československa a z okupace. Tato generace zrála v šedesátých letech, která zpětně hodnotíme jako zlatá šedesátá. V těchto letech byli mladí lidé vůči společnosti značně kritičtí a tato kritičnost se neodvívjela od touhy po návratu kapitalismu, ale vycházela z jejich idealismu. Také jejich společenské aktivity usilovaly o reformu ve směru jejich ideálů. Pro generaci bylo nejvýraznějším reprezentantem studentské hnutí, kdy v tomto období došlo k revitalizaci sociologie a v roce 1966 vznikla Československá sociologická společnost, která se postupně začínala orientovat na empirické výzkumy.

Třetí generace je normalizační generace, charakterizována svou pragmatičností a sociální adaptabilitou. Generace se láme v polovině osmdesátých let, odvisle od změn ve společnosti. Proměna společnosti probíhala v druhé polovině osmdesátých let zcela odlišně než v letech šedesátých, kdy ve společnosti byl intelektuální a ideový kvas ve všech oblastech lidské činnosti. Situace v československé společnosti vyústila v manifestaci 17. listopadu 1989, kterou proměnila mládežnická organizace SSM. Této normalizační generaci je dnes kolem padesáti let a nastavuje klima tvrdé tržní společnosti bez přívlastků, a v dichotomii Ericha Fromma „Mít či být“ se bezvýhradně kloní k hodnotám a životnímu stylu postavenému na „mít“ a hodnotově tak navazuje na „gulášový socialismus. V tomto období byly sociologické výzkumy věnované mládeži na vrcholu, česká sociologie mládeže se zapojila i do mezinárodní spolupráce.

Čtvrtá generace transformační nastupuje v devadesátých letech a je formována dvěma společenskými systémy, reálným socialismem a nastupujícím kapitalismem. Velkou změnou, kterou prožívají ve fázi sociálního zrání je rozpad Československa a začlenění České republiky do NATO a do Evropské unie. Tato generace však na tyto události nevzpomíná jako na významné, více se formulovala technologicky díky rozmachu komunikačních a informačních technologií. Devadesátá léta charakterizovala také společenská destrukce, pronikající do hodnotového systému, struktur, institucí, životního stylu a ekonomiky. Došlo k proměnám volnočasových aktivit, výrazně vzrostla konzumace alkoholu a nikotinu, ale i drog, věk sexuálního života klesl. Na druhé straně tato generace odkládá věk nástupu do dospělosti. Kolem roku 2000 dochází k historicky ojedinělé události až civilizačnímu významu. Žádná předchozí generace nečetla tolik českou a světovou literaturu jako generace čtvrtá.

Kolem roku 2000 dochází plynule k nástupu další paté generace. Tato generace nemá ostrou hranici a faktorem tvořícím tuto hranici je věk. Jako děti si ještě hráli venku a hrozba od rodičů „zarachem“ měla ještě smysl. Informační technologie se této generace silně zmocnila ve vztahu k její osobnosti, života a životního stylu. Generačním znakem je zejména orientace na spotřebu, konzumerismus, ale také část tuto cestu odmítá a hledá alternativní životní styl. Tato generace je také silně manipulována médii a implantované propagandy, ale také odrazem jejich života, tedy bytí. Členové mladé generace, kterým je teď kolem dvaceti let se od vize růžové bezproblémové budoucnosti posouvají k vnímání rizik, stresu a ke strachu z budoucnosti. Pátou generaci také charakterizuje ztráta smyslu v přirozeném světě, existence mimo přirozený svět je společná bytí prostřednictvím drogou změněného vědomí nebo po přechodu digitální bránou v kyberprostoru.

1.2 Mezigenerační rozdíly

Jirásková (2005) uvádí, že mezigenerační konflikty patří hned vedle manželských problémů k nejčastějším mezilidským sporům. Psychologové však poukazují na to, že jen část konfliktů, sporů a rozdílů jich vyplývá ze skutečného problému – například z rozdílných povah, jejichž majitelé by se spolu nikdy nesnesli, ani kdyby byli vrstevníci. Hlavní roli většinou sehrává předpojatost rozdílných generací vůči sobě navzájem a trvání na nejružnějších, byť i nepravdivých klišé.

Pro pozitivně rozvíjející se mezigenerační vztahy jsou důležité vztahy v rodině, zejména se seniory, kteří tvoří základní sociální jednotkou. Rodina je základním zdrojem procesu

socializace jedince, a proto sociální interakce v rodině ovlivňuje mezigenerační vztahy a rozdíly ve společnosti. Funkce rodiny, ve které je správně realizovaná výchova napomáhá vytvářet znalosti, dovednosti, celkovou osobnost, morální hodnoty a lepší charakter jedince. Z toho vychází, že pokud je dítě vychováváno v rodině s respektem ke starým lidem, bude také jeho přístup k seniorům ve společnosti pozitivní. Mladá generace je pro sociální percepci seniorů reprezentativním vzorkem vůči mládeži. (Kolibová, 2012 str. 136)

Z mého pohledu, je dnešní svět velmi složitý, mladá generace stále zůstává nepochopenou generací seniorů a naopak. Mezi generacemi stále vzniká obrovská mezigenerační propast. Sama jsem z generace Husákových dětí a více si rozumím se seniory než s mladou generací a teenagery. Také svět, do něhož vstupuje dnešní mladá generace je pro seniory naprosto nepochopitelný a nepoznaný ve všech směrech, pro seniory je vše rychlé uspěchané a oni se již vlivem stáří nejsou schopni zapojit, naopak mladá generace by ještě vše urychlila. Důsledkem je také potom to, že se ukazuje u generací velké míra nepochopení a odcizení. Ale jak se říká, každá doba v životě má něco svého, něco, co každého člověka ovlivní v jakémkoli směru, něco, co může předat generaci, která je dnes mladší.

Dnes je většina rodičů příliš mladá na to, aby své místo uvolnili svým už dospělým dětem. Rodiče dnes dělají vše proto, aby svým dětem usnadnili zapojení se do života, ať už finanční podporou, hlídání vnoučat nebo využití služeb všeho druhu. Najednou proti sobě stojí dvě konkurenční generace, a to generace otců, která stále zůstává na své odpovědné pozici a generace synů, která je brzděna ve svém postupu a v tísní při hledání zaměstnání. Tento obraz je problém dneška a je potřeba zavést lepší komunikaci mezi generacemi. (Boudon, 2004 str. 58)

1.3 Mladá generace 20 – 26 let

Tato generace, které se také přezdívá online generace nebo digitální domorodci se již narodila do světa technologií a digitální technologie jsou jejím přirozeným rozšířením. Je to generace, která nezažila dobu bez internetu a smartphonů. Žijí ve světě online, vše řídí přes smartphony, jejich život je většinou v mobilních datech a uložištích Googlu, internet mají vždy sebou stejně jako klíče od domu. Proto jsme se také v této práci zaměřili na životní hodnoty této generace, a jak jsou pro ně důležité.

Spousta autorů tuto generaci také nazývá jako generace Z, Horváthová (2016) také uvádí, že tato generace tráví spoustu času na sociálních sítích, všechno fotografuje, ale také vyrůstají v éře krize, ztráty jistot, multikulturalismu a rozpadu tradiční rodiny, a proto jsou mnohem

větší individualisté, nejsou loajální a státní instituce považují za zcela zbytečné. Na počítači už v šesti letech zvládali leckdy více než jejich rodiče, jejich zábavou je internet a počítačové hry. Jsou první generací, která nezná život jinak než bez mobilního telefonu, počítače, internetu a bezdrátového připojení. Příliš rychle dospívají a rychle se specializují tak, aby ve svém oboru vynikali. Ostatní věci je nezajímají, proto také u nich nehledejme všeobecný rozhled. „Tradice, národ, zvyklosti jsou pro ně zbytečné pojmy. Věří ve svou schopnost vyřešit každý problém po svém. Je to generace sebevědomá, se sklony k netrpělivosti a sebestřednosti. Podle zatím nejistých průzkumů jsou posedlí přímou zkušeností, takže musí na všechno sáhnout a všechno prožít na vlastní kůži, zároveň ale žijí odděleně vlastně jen na síti. Od dětství se učí anglicky. Mnozí z nich jsou jedináčci.

Sak (2004) uvádí, že mladá generace je nejsenzitivnější skupinou společnosti, nejcitlivěji reflektuje změny a mění se společenské podmínky ve společnosti. Dnešní mladá generace nemůže být vylepšenou variantou mládeže padesátých, šedesátých nebo osmdesátých let, současná mladá generace se ve svém vývoji vyrovnává s pozitivními i negativními jevy současné společnosti a zároveň i s novými jevy, které přetvářejí společenskou skutečnost.

Vágnerová (2008) vymezuje charakteristiku mladé generace od 20 – 40 let, která je typická posunem od tradičního rodového předurčení k osobní volbě, k individualismu, k důrazu na vlastní rozhodování ve všech oblastech života. „*Dnešní mladý člověk se emancipuje z vazby na vlastní rodinu a není ochoten se vzápětí vázat na široké příbuzenstvo, spojené s jeho prokreační rodinou, i když má hluboký vztah k partnerovi, který z ní pochází.*“

1.3.1 Dospívání dnešní mladé generace

„Tak se děti stávají naším převtělením, právě tak, jako my jsme převtělením svých rodičů. Kolik z našeho otce či matky v nás přežívá? I když se považujeme za rebely a originály, je pravděpodobné, že je toho dost. Když se na rodinu podíváme takto, je to něco jako firma, jejímž hlavním účelem je přetrvat do generace.“ (Ferrucci, 1999 str. 44)

Osud každého člověka je podmíněn především sociálně a nic jej nepoznamená tak, jako prostředí, do kterého se narodí, a v kterém vyrůstá.

K dospívání dětí a je potřeba říci, že vše neurčuje jen rodina, ale velkým vlivem jsou také občanské aktivity, škola a mimoškolní aktivity a v dnešním 21. století také masmédiá, dále jsou to vrstevnické skupiny a hlavně každodenní život. Faktory, které ovlivňují občanské aktivity a postoje dětí jsou shrnuty do následujících skupin:

- Rodina
  - Přímý vliv (participace rodičů na občanských aktivitách, občanské hodnoty a postoje atd.)
  - Nepřímý vliv (dosažené vzdělání, finanční zdroje atd.)
- Škola
  - Forma výuky občanské výchovy.
  - Kurikulum a vědomosti žáků.
  - Klima školy.
  - Typ školy.
- Mimoškolní aktivity
- Média
- Kamarádi a vrstevnické skupiny
- Makrosociální kontext (velikost místa bydliště, míra nezaměstnanosti, míra kriminality atd. (Maříková, 2010 str. 336)

Období přechodu z dospívání do dospělosti je ze sociologických a psychologických výzkumů v dnešní době velmi frekventovaným tématem a zajímavým i pro média. V českém prostředí však chybí odborné publikace, které by byly kompletnější a nabídly by aktuální pohled na generaci mladých lidí, kteří vyrůstali v období společenských změn než generace dřívejší. „Užitečná je v této oblasti publikace z dílny sociologů Masarykovy univerzity Na prahu dospělosti (Katrňák, Lechnerová, Pakosta & Fučík, 2010), která informuje ze sociologického pohledu především o nových trendech v partnerském chování mladých lidí a o jejich životních představách“. Někteří psychologové také část života dospívání charakterizují jako tranzitní období přechodu do dospělosti a uvažují o něm v kontextu celoživotního utváření osobnosti, kdy se vedle chování zaměřují na to, jak aktéři – mladí lidé (z právního hlediska již dospělí) toto období prožívají, jaké je provází pocity a jak vnímají sami sebe a své hodnoty. (Ježek, 2016 str. 5)

2 AUTONOMIE A IDENTITA

V této kapitole se zaměříme na autonomii, pojem, který je pro mnoho lidí neznámý. Přiblížíme si, co vlastně pojem autonomie znamená, a jak se v průběhu dospívání vyvíjí s identitou.

Autonomie z řeckého nomos – zákon, také sebezmocnění, sebeurčení, nezávislé na vnějších účelech a podléhající pouze vlastnímu rozumu. Ve vrcholné podobě u Kanta vychází z ideje, že lidská subjektivita disponuje podmínkami své vlastní, autonomní konstituce. V kontextu dnešních remytologizačních tendencí je osvícenská idea sama vnímána jako ztroskotavší mýtus o dospělosti a nezávislosti člověka. (Blecha, 1998 str. 39)

Hartl (2004) popisuje autonomii jako svébytnost, nezávislost a funkční samostatnost, která se projevuje jako první v období vzdoru, kdy si dítě začíná uvědomovat svou osobnost, poté v adolescenci, kdy se snaží mladý jedinec zbavit závislosti na rodině, získat sebedůvěru a nezávislost, možnost rozhodovat o vlastním životě sám.

Autonomie je proces a zároveň výsledek tohoto procesu. V odborné literatuře se setkáváme se čtyřmi teoretickými přístupy ke zkoumání autonomie u dospívajících, neboť autonomii lze chápat jako: 1. individuální děj, v jehož rámci se mění osobnost jedince, jeho „já“, 2. vývojový úkol, který přichází s určitým věkovým obdobím a jedinec ho musí řešit a vyřešit, 3. sociální děj, jehož podstatou je změna vztahů k rodičům, učitelům, vychovatelům (obecně k autoritám) a příklon k vrstevníkům, 4. sociálně-kulturní děj, v němž dochází ke vstupu dospívajícího do společnosti dospělých, ať už jsou přechodové rituály jakékoli. (Mareš, 2014 str. 84)

Dvě velké koncepce identity procházejí tradicí sociologie, kdy se setkávají při zkoumání jiných disciplín, jako je psychologie nebo antropologie. První koncepcí se inspiroval sociolog Emil Durkheim, který uvedl, že identita vyplývá z metodologického přenosu, který je prožitý hlavně během dětství a zajišťuje příslušnost člověka k sociálním skupinám. Druhá koncepce byla inspirovaná sociologem Maxem Webrem, kdy je identitu možno chápat jako určitý produkt životní dráhy nebo jedinečných postojů. Oba tyto přístupy popisují jevy, které mohou působit společně. (Boudon, 2004 str. 69)

V sociologickém slovníku se uvádí, že identita je hluboký pocit vlastní totožnosti, který je založený na prožívání vlastní komunity „jakým člověkem jsem a čím se liším od druhých“. Identita také zahrnuje hodnoty, kterým jedinec věří, a na kterých se zakládá

smysl života, ale také ztotožnění jedince se svými životními rolemi „kdo jsem nebo budu ve vztahu k druhým“. (Jandourek, 2007 str. 104)

Identita také v psychologické rovině pohledu znamená možnost být takovými, jakými skutečně jsme a vyjadřuje všemi známou frází „být sám sebou“. Není vždy možné si identitu udržet a lidé musí své chování někdy stylizovat, předstírat nebo zastírat a jsou ve svých projevech neautentičtí. Při ztrátě identity to znamená účelové předstírání něčeho, čím subjekt není. Identita se také označuje jako identifikace „ztotožnění se s určitou skupinou např. hokejista, učitel, sociální demokrat, Čech atd.“. (Nakonečný, 2009 str. 353)

Identita nebo totožnost je vztah mezi dvěma nebo více předměty, které se vzájemně shodují ve všech vlastnostech. U člověka je identita prožívání a uvědomování se sám sebe, svou jedinečností a odlišností od ostatních. (Hartl, 2004 str. 91)

2.1 Vývoj autonomie s identitou v dospívání

Dva klíčové psychologické atributy autonomie a identita definují vstup z dospívání do dospělosti. Autonomie hraje významnou roli ve třetí dekádě života a umožňuje co nejlépe využívat možnosti, které jsou mladému člověku k dispozici. Role autonomie je komplikovanější, protože není jen zdrojem, ale je také cílem, znakem dospělosti. Zhruba totéž se dá říci o dosažené úrovni identity, i když ta je proměnlivá dle jednotlivých oblastí života. Je rovněž důležité vedle poskytování svobody a volby mladým lidem v různých oblastech života zároveň monitorovat, zda jsou dospívající schopni se s poskytnutou svobodou vyrovnat a využít ji ke svému prospěchu, perspektivám a závazkům, tak aby mladý člověk mohl zažít svobodné aktérství, sebeurčení, kdy toto mu dodá pocit sebejistoty a vlastní ceny. (Ježek, 2016 str. 38)

Při vytváření své identity, svého vlastního „já“ potřebujeme druhé lidi a druzí lidé potřebují zase nás. Je to oboustranná potřeba, ve které je nebezpečí vzájemné symbiotické fixace, kde si jeden druhého zabírá pro sebe do tak velké míry, že jednomu ani druhému pak nezbývají žádné vnější ani vnitřní svobody. Z psychologického vývoje se díky protějšku daří utvářet nezaměnitelná „já“, kdy protějšek se dá identifikovat jako pevná a konstantní veličina. (Ruppert, 2011 str. 46)

Fáze dospívání v životě každého člověka je prvním obdobím, ve kterém je potřeba začít používat proces rozhodování, kdy si člověk buduje společenskou identitu a mění se v jasnou osobnost, která ho bude doprovázet celým životem. Zda se bude osobnost mladého člověka

rozvíjet zdravě nebo ne je velice důležité a záleží to na tom, jak si mladý člověk cení sám sebe. Během dospívání je také na vzestupu sebehodnocení jedince. Jak mladý člověk získává kontrolu nad okolím, tak v něm roste pocit, že i on sám už může něco dokázat. (D.Quesnell, 2002 str. 123)

Dospívání, které se mění v dospělost, je také v mnoha ohledech spjato se schopností spolehnout se sám na sebe, rozhodovat se samostatně, přijmout zodpovědnost za své chování, postoje a přesvědčení. Být dospělý znamená stát se autorem svých vlastních činů, sám činit vlastní rozhodnutí, která budou mít třeba i celoživotní dopad, a také přijímat zodpovědnost a závazky, které z nich následně vyplývají. (Ježek, 2016 str. 25)

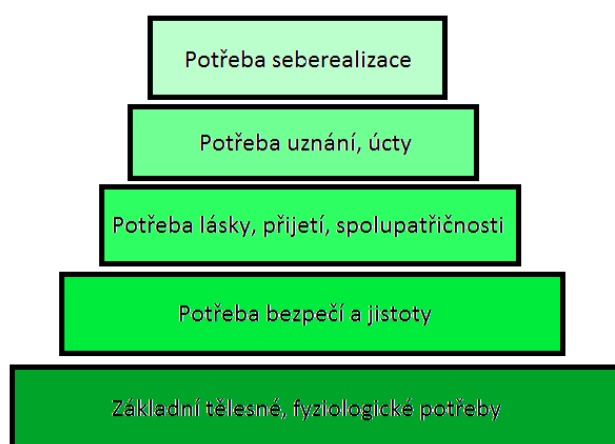
3 SEBEREALIZACE

Součástí vnitřního uspokojení jedince nejsou jen fyziologické, ale také psychologické potřeby. Abraham Harold Maslow přirovnal základní nebo biologické potřeby k potřebě soli, vápníku nebo vitamínu D, protože jak sám uvádí ve svém díle:

- deprimovaný člověk neustále touží po jejich uspokojení
- pokud nejsou tyto potřeby uspokojeny, člověk chřadne a je nemocný
- uspokojení těchto potřeb má léčivý účinek a vyléčí chorobu související s deficiencí
- u zdravých nebo uspokojených lidí se tyto deficeence neprojevují.

Potřeby a hodnoty spolu vzájemně souvisí a jsou uspořádány dle své důležitosti a síly. Všechny tyto základní potřeby lze považovat za jednotlivé kroky na cestě k seberealizaci a sebeaktualizaci. (Maslow, 2014 str. 208)

Obrázek 1: Pyramida dle Maslowa [vlastní zpracování]

Fyziologické potřeby jsou ty nejzákladnější potřeby, díky nim je jedinec na živu. Tyto potřeby zajišťují udržení rovnovážného stavu organismu jedince. Zahrnuje se zde zejména potřeba jídla, spánku, pohybu, dýchání, ale také rozmnožování, vyměšování, smyslové stimulace a odstraňování bolesti.

Potřeba bezpečí a jistoty je další silnou potřebou hlavně k vyhýbání se nebezpečí, ohrožujícím podnětům, ale také k vyhledávání jistoty, spolehlivosti a stability. Tyto potřeby vyhledáváme hlavně v otázkách svého zdraví, zaměstnání nebo rodiny.

Potřeba lásky, přijetí a spolupříčnosti, díky této potřebě udržujeme veškeré vztahy v životě zejména příbuzenské, partnerské a přátelské. Tato prostřední potřeba chrání jedince před samotou, depresemi a úzkostí.

Potřeba uznání a úcty vychází z touhy jedince, jak být sám sebou, tak být uznán okolím. Dosáhnout sebeúcty může být dlouhý životní proces, a právě proto se tato potřeba nachází téměř na vrcholu pyramidy, protože ne každému jedinci se podaří tuto potřebu naplnit.

Potřeba seberealizace je potřeba rozvinout svůj vlastní talent, své schopnosti a potenciál. Každý jedinec má potřebu osobnostního růstu, touhu po vědění a zážitcích. Maslow definuje seberealizované osoby jako tvořivé, spontánní, bez předsudků, nezávislé na vnějších autoritách, ale ne každý má předpoklad, aby obstál v potřebách seberealizačního charakteru. Naplňování potřeby seberealizace přichází obvykle až po období středního věku. Podle Maslowa se podaří uspokojit své potřeby seberealizace pouze u 1 % lidí. (Procházková, 2018)

Vědecky volnější a moralizující členění lidských potřeb nabízí Erich Fromm, který potřeby dělil na pravé (přirozené) a nepravé (umělé, falešné). Pravé potřeby autor vnímal jako pro člověka a společnost prospěšné a nepravé potřeby chápal spíše jako negativní. Rozhodujícím kritériem členění pro Frommena je míra autentičnosti potřeb a jejich síla. Jan Keller v knize *Až na dno blahobytu* rozdělil lidské potřeby na přirozené a vynucené, kdy větší pozornost věnuje těm vynuceným, které vznikly v důsledku zvyšování životní úrovně. (Dufková, 2008 str. 38)

Urban (2007) popisuje ve své publikaci, že měl řadu let vytištěný velkými písmeny citát:

„Mnoho lidí v dnešní společnosti ... nevyužívá svých množností. Snad je jejich okolí nepodceňuje, snad je přímo brzdí ... Síla, tvořivost a růst společnosti závisí na tom, nakolik dokážeme rozvíjet nadání a schopnosti lidí“.

John Gardner

Tento citát jemu a jeho studentům připomínal, že řada lidí má stále svou seberealizaci před sebou. Uvedl, že souhlasí s Johnem Gardnerem, že mnoho lidí nevyužije naplno své schopnosti. Důvodem k nevyužití svých schopností naplno jsou vlivy prostředí. Lidé jsou zkrátka zaslepeni velkým množstvím informací, které nemají s úspěchem nic společného, a proto jsou nuceni hledat řešení, než aby se zaměřili na své vlastní vnitřní zdroje.

4 HODNOTY

Hodnoty a hodnotová orientace jsou významným místem v motivační struktuře každého člověka a v jeho chování. Systém hodnot dospívajícího jedince je utvářen ve složitých podmínkách a společnost tak dává jedinci signály o možnostech jednat v rozporu s hodnotovým systémem společnosti. Společenské stimuly, které působí na jedince mají na hodnotový systém různé vlivy v závislosti na určité životní fázi. Na jednání jedince má také vliv strukturovaný systém hodnot, kde není pouze jen jedna konkrétní hodnota, která je s danou situací nejsilněji spojena. K realizaci určitých hodnot je potřeba mít určité dovednosti, schopnosti a kompetence. (Sak, 2004 str. 9)

Hodnota je v Sociologickém slovníku také popsána jako vědomá nebo nevědomá představa o tom, co je žádoucí. V sociologii je hodnota důležitým předmětem zájmu, protože v mnoha situacích vytváří kritéria pro posouzení správnosti jednání a míry závaznosti je vlastně měřítkem pro rozhodování a jednání. (Jandourek, 2007 str. 97)

Hodnota je konkrétní úroveň veličiny, která se dá zjistit např. měřením, ale také vlastnost, kterou člověk přisuzuje určitému objektu, situaci, činnosti a události ve spojení s uspokojováním svých potřeb a zájmů, že se hodnoty vytvářejí postupně a dělí se na pozitivní a negativní, absolutní a relativní, přímé a nepřímé. (Hartl, 2004 str. 81)

Cakirpaloglu (2004, str. 343) popisuje, že současná psychologická teorie zpravidla souhlasí s tvrzením, že hodnota představuje specifickou psychickou kategorii, která tvoří poměrně stabilní trvalou strukturu osobnosti významnou pro individuální, sociální a historickou realizaci člověka. Hodnoty představují přesvědčení o dobrém nebo prospěšném, ale také o špatném nebo nežádoucím, které regulují individuální nebo skupinovou aktivitu. Hodnocení pak představuje psychický proces, v němž je vztah mezi subjektem a objektem regulován kvalitou a intenzitou stávající hodnoty

4.1 hodnotová orientace

Hodnotovou orientaci Hartl (2004) popsal jako relativně stálý, sociálně podmíněný a volitelný vztah člověka k souhrnu materiálního a duchovního bohatství, sloužících k uspokojování životních potřeb.

Hodnoty jsou obecným výrazem principů, preferencí, kolektivní víry a základní orientací. V každé společnosti se stanovení cílů děje na základě představy o žádoucím a projevuje se

v kolektivních ideálech. Ty hodnoty, které jsou systematicky seřazeny se poté jeví jako stabilní jádro, soubor nezávislých proměnných. (Boudon, 2004 str. 62)

Nezbytným krokem k cestě na vymezení a koncipování hodnot je pokus o porozumění co vlastně znamená a obsahuje samotné hodnocení. Hodnocení je výraz, se kterým pracuje axiologie, ale také sociologie a psychologie, hodnocení spadá vlastně do veškerých sociálních věd, kdy samo o sobě z něj vytváří obtížně uchopitelné téma. (Prudký, 2007 str. 7)

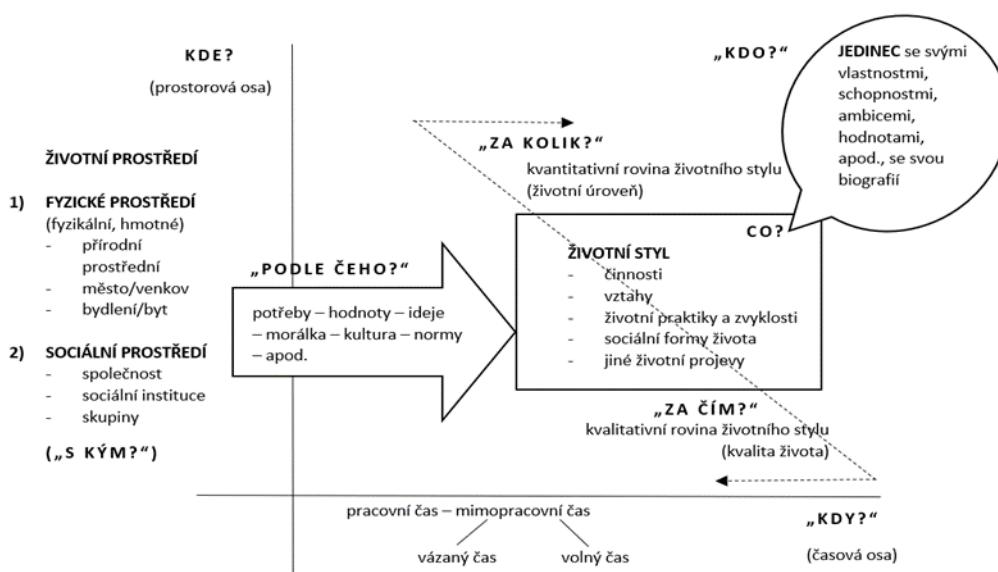
Sak (2004) ve své sociologické analýze postavení mládeže ve společnosti došel k závěru, že vývoj hodnotové orientace je důsledkem ve společnosti probíhajících procesů a měnících se společenských podmínek. Významný hodnotový pohyb probíhá hlavně ve vazbě na pohlaví, kdy je třeba zdůraznit, že se primárně nejedná o pohlaví jako biologický jev, ale o pohlaví jako sociální znak, vyjadřující odlišnou sociální pozici a s ní spojené role ve společnosti, v zaměstnání a v rodině. (Sak, 2004 str. 204)

5 ŽIVOTNÍ STYL

Životní styl máme do nějaké míry již nějak předurčen např. prostředím, ve kterém žijeme, rodinou, kde jsme se narodili, ale také vnitřními biologickými předpoklady, které nám byly dány předem, a které jsme zdědili. Postupem času si každý jedinec utváří svůj názor na život a svět, ve kterém žije a má tak možnost volby jak dál. Důležitou roli hraje vzdělání, ale také celkový přehled, který jedinec získává během svého života. Petrová (2011) se ve své práci zaměřila zejména na výchovu ke zdravotnímu stylu, kdy do své práce zahrnuje oblasti, jako jsou zdravé stravování, odpočinek, relaxaci, komunikaci, jednání a chování, životní prostředí, ale také co je pro zdravý životní styl nebezpečné např. návykové látky a závislost na nich. Dnešní mladá generace je nejpočetnější skupinou a je ohrožena tímto fenoménem. (Řehulka, 2011 str. 127)

V běžném povědomí různých souvislostí a představ se životní styl váže zejména na módu, zdraví, pohyb, bydlení, ekologické chování atd., ale nejobvyklejší vymezení, na kterém se shodnou sociologové i nesociologové je životní styl, způsob, jakým lidé žijí. Na obecné úrovni se při zkoumání životního stylu objevují kategorie jako životní projevy, životní zvyklosti, formy života, ale také chování, jednání nebo praktiky. V konkrétnějším vyjádření se používají pojmy činnosti a vztahy, které jsou považovány za jádro problematiky životního stylu. (Dufková, 2008 str. 51)

Obrázek 2: Schéma životního stylu [Dufková, Urban, Dubský 2008]

Životní styl je kategorií sociálního zrání, ve kterém se promítají všechny ostatní prvky a procesy sociálního zrání. Je to také styl, který je specifický pro daného jedince, i když má společné rysy s jinými jedinci, kteří mají stejné sociální pole. Je typický pro životní etapu, kdy také obsahuje základy celoživotního stylu, který se podle jednotlivých životních etap obměňuje. (Sak, 2000 str. 46)

Pavel Hartl (2004) považuje ve Stručném psychologickém slovníku životní styl za individuální souhrn postojů, hodnot a dovedností odrážejících se v činnostech uměleckých, výrobních. Autor také uvádí, že životní styl zahrnuje síť mezilidských vztahů, tělesný pohyb, organizaci času, výživu, zájmy a záliby.

Návyky, které si odnášíme do svého života, pocházejí většinou z našeho dětství, z rodiny a prostředí, ve kterém vyrůstáme, nás formuje do budoucna. Zdravý a nezdravý životní styl můžeme získat ve svém kolektivu přátel a kamarádů, ale také ve školním prostředí. Identifikujeme se s určitým vzorem a tento má na naši budoucnost velký vliv ať už kladný nebo záporný. (Řehulka, 2011 str. 132)

Pojem životní styl nebo způsob života charakterizuje typické zvláštnosti každodenního života jedince a určité společnosti. Jeho vymezení je velmi široké a zahrnuje obrovské množství všech lidských aktivit od myšlení přes jednání a chování jedince, které je také posuzováno od celé populace, velkých skupin až po jednotlivce. V nejširším slova smyslu se dá říci, že životní styl je projevem lidské osobnosti a v daných situacích zahrnuje formy dobrovolného chování v určitých životních situacích, které jsou založeny na individuálním výběru možností, kdy záleží zejména na věku, temperamentu, vzdělání, ekonomické situaci, ale také na hodnotové orientaci a postojích jedince. (Kubátová, 2006 str. 20)

Tuček (2003) charakterizoval způsob života stručně jako souhrn ustálených každodenních praktik, způsobů realizace činností a způsobu chování v různých obdobích lidské existence. Uvedl ve své publikaci, že podoba životního způsobu je hlavně ovlivňována dvěma faktory. První je faktor vnější, což jsou životní podmínky v daném okamžiku existující objektivní danosti (geografické a ekologické podmínky, biologické podmínky, sociálně politické podmínky, kulturní a obecně ideologické podmínky, technologické podmínky), a druhý faktor je vnitřní, kterým je člověk jako subjekt životního způsobu, jeho osobnost se všemi potřebami, dovednostmi, ambicemi, postoji hodnotami apod. Uvedl také, že životní podmínky vytvářejí jakési mantinely, v nichž se člověk pohybuje a tyto podmínky naznačují možnosti a meze pro činnosti a chování. (Dufková, 2003 str. 168)

Kraus (2008), popsal pojem životní styl jako optimální uspořádání životních projevů do harmonického celku. Charakterizoval jej jako rozsáhlý komplex činností a nimi spjatých postojů, hodnot, návyků, které mají trvalý ráz, kdy jsou pro každého jedince specifické a vystihují tak jeho osobitost.

Žumarová (2001) rozdělila životní styl do pěti znaků:

- *Kognitivní hodnocení sebe samého a svého postavení ve světě* – základním východiskem života každého jedince je jeho osobní životní filozofie.
- *Způsob prožívání* – lidé se navzájem odlišují kvalitou a intenzitou prožitků, mají snahu potlačovat své přirozené emoce a toto může vést k poruchám zdraví.
- *Vztah k práci, odpočinku a pohybové aktivitě* – typickou formou regenerace duševních sil je kompenzační seberealizace, ale také velmi důležitá dovednost účinně relaxovat.
- *Zvládání sociální interakce* – pro člověka je důležité disponovat dostatečnou sociální sítí, které mu zaručuje pocit bezpečí, které může důvěřovat, ale také zároveň by se neměl stávat citově závislým na jedné osobě a připravit se o svou citovou autonomii.
- *Ego úroveň* – ke zvládání náročných životních úkolů musí být člověk dobře osobnostně vybaven.

Životní styly lze také rozdělit dle převažujících hodnot Havlík (1996) např:

- *Životní styl s náplní života*, který je provozován lidmi, kteří se např. věnují návštěvám divadla, četbě, poznávacím výletům, ale také sledováním televize. Dá se říci, že pro tyto jedince je typická jejich zvědavost.
- *Životní styl, který považují za důležitou hodnotu hru a zábavu*, je příznačný pro sportovce, sportovní fanoušky, ale také pro hráče her a návštěvníky zábavných podniků.
- *Životní styl s rozjímáním*, který lidé provozují jako jedinci nebo v komunitách, kdy ten je zejména samotářský.

V poslední době se také hodně hovoří o zdravém životním stylu, kdy toto je reakce na nepříznivý stav světového obyvatelstva. Aby byl naplněn zdravý způsob života je potřeba přemýšlet o základních vlastnostech, kterými jsou:

- *Životní rytmus* – vhodný pro pracovní činnosti a odpočinek, fyzické a psychické zátěže, přiměřené množství spánku.
- *Pohybový režim* – pravidelný pohyb, přiměřená fyzická námaha.
- *Duševní aktivita* – rozvoj kulturních zájmů, další vzdělávání, respektování zásad duševní hygieny, odreagování se od každodenního napětí.
- *Živospráva a racionální výživa* - (Kraus, 2008 str. 167)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 VÝZKUM

Významnou generační charakteristikou současné mladé generace je její pravo-levá politicko-ideová rozpolcenost a také se ukazuje, že u většiny mládeže klesá jejich ideové zakotvení a roste jejich pragmatická životní pozice. Uvnitř celkového trendu typického pro celou mladou generaci existují skupiny mládeže filozoficky či světonázorově orientované, které v rámci nějakého náboženství či filozofických směrů usilují o poznání a snaží se dát svému životu smysl nad rámec konzumu, kariéry a hédonizmu. (Sak, 2004 str. 206)

Tento výzkum by měl ukázat, jak jsou studenti spokojeni se svým životním cílem a jaké preferují hodnoty ve svém životě.

6.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je charakterizovat míru autonomie a preference hodnot vysokoškolských studentů Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně ve věku 20 – 26 let.

K hlavnímu cíli jsou stanoveny tyto dílčí cíle, na které jsme chtěli najít odpovědi:

1. Jak jsou studenti spokojeni se svým životním stylem?
2. Jak se liší preference hodnot mezi studenty?
3. Jaká je míra autonomie studentů?

6.2 Metoda sběru dat

Ve výzkumu jsme použili kvantitativní šetření pomocí dotazníku. Dotazník s názvem Představa o míře autonomie v životě mladé generace obsahoval 31 otázek a byl strukturován tak, aby mu studenti porozuměli. V úvodu jsme studenty ujistili, že dotazník je anonymní, že slouží výhradně k našim studijním účelům. Dotazník byl strukturován do tří částí, kde v úvodu dotazníku jsou zjišťovány demografické údaje, zejména věk a pohlaví. Dále otázky na odpovědi dílčích cílů, týkajících se spokojenosti životního stylu.

V druhé části dotazníku je obsažena baterie 23 hodnot, převzata z empirických výzkumů tvořících časovou řadu dat z let 1993, 1997, 2000 a 2002. (Sak, 2004 str. 11).

V poslední třetí části dotazníku bylo použito měřítko spokojenosti a frustrace psychologických potřeb Basic Psychological Need Satisfaction (BPNS), které je nástrojem pro hlášení sebe sama, a které také hodnotí uspokojení a frustrace tří základních psychologických potřeb autonomie, kompetence a příbuznosti definovaných teorií

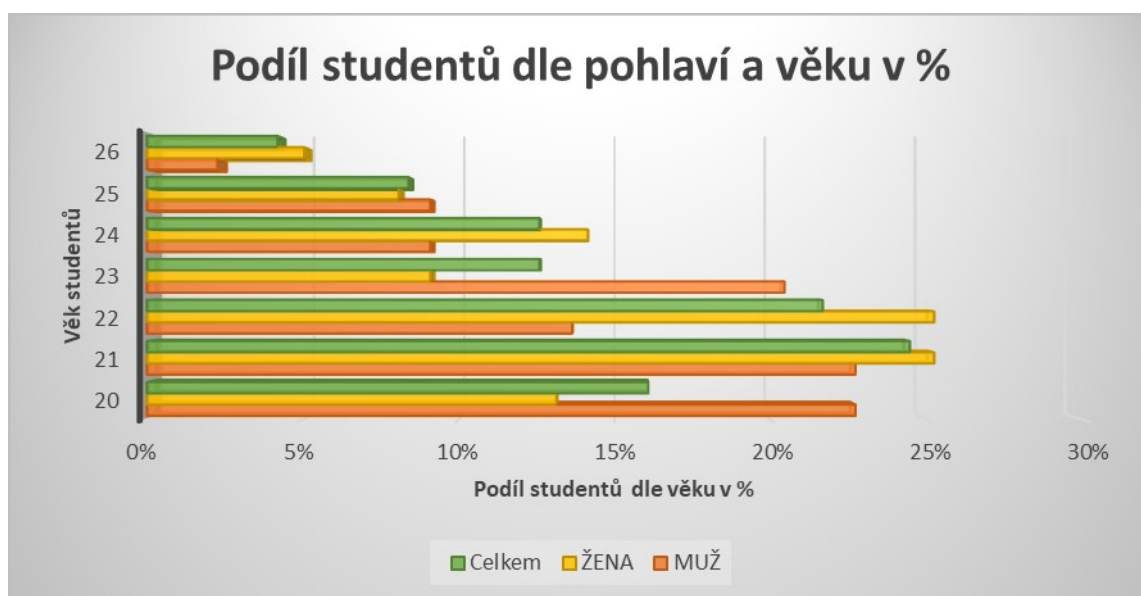
sebeurčení. Tyto otázky jsou dostupné na webových stránkách www.selfdeterminationtheory.org a byly vytvořeny v rámci sebedeterminační teorie, kdy zkoumají základní vývojové potřeby jedince – autonomii, kompetence a vztažnost k druhým. Každá z těchto potřeb se zjišťuje v rámci samostatné škály, kdy každá se skládá se 7 položek. Celkem dotazník obsahuje 21 položek. Pro potřeby našeho výzkumu jsem si otázky upravili, abychom mohli zjistit míru autonomie studentů.

Výzkum byl uskutečněn v měsíci únoru a březnu roku 2020 a jeho doba trvání byla celkem 24 dní. Dotazník je uveden v příloze bakalářské práce.

6.3 Výzkumný soubor

Pro tento výzkum bakalářské práce jsme oslovili studenty studující na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, formou dotazníkové šetření. Dotazník byl rozeslán studentům elektronicky přes sociální síti Facebook do pěti uzavřených skupin fakult studentům studujících na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Z celkového počtu 163 studentů, kteří vyplnili dotazník jsme 20 studentů vyřadili, z důvodu nesplnění věkového kritéria. Výběr byl uskutečňován na základě dobrovolnosti studentů. Z celkového počtu odpovědí 143 zodpovězených dotazníků, nejvíce odpovědělo studentů, kterým je 21 let a 22 let, a nejméně odpovědělo studentů, kterým je 26 let a 25 let. Celkem bylo do výzkumu zařazeno 99 žen (69,2 %) a 44 mužů (30,8 %). V následujícím grafu je znázorněn podíl studentů dle pohlaví a věku.

Graf 1: Vyhodnocení otázky č. 1 a č. 2

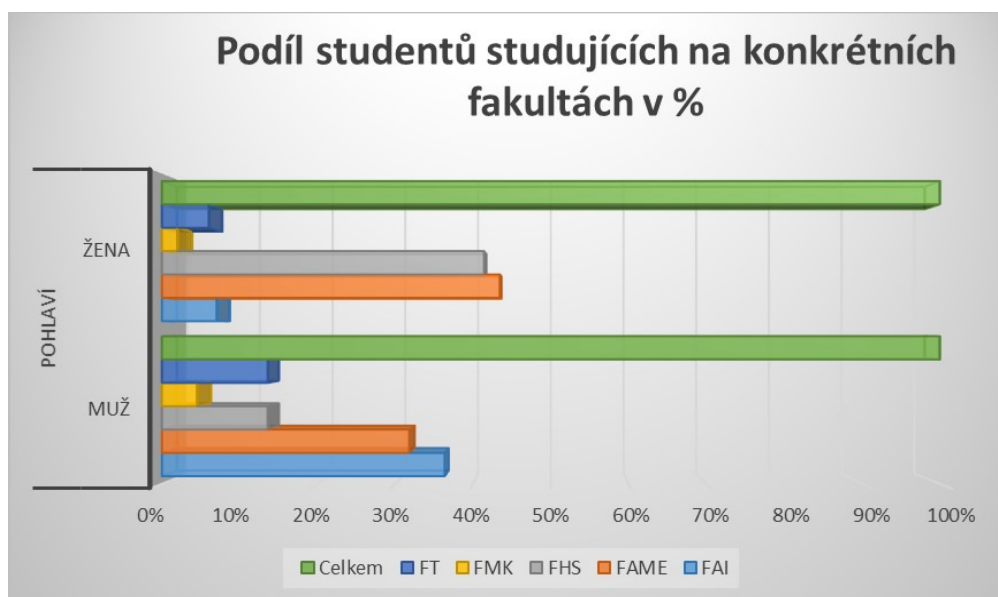

Otázkou číslo 4 jsme zjistili, jakou fakultu Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně jednotliví studenti navštěvují. Studenti na tuto otázku odpovídali slovně a bylo potřeba se slovních odpovědí určit fakultu, kterou studenti navštěvují.

Tabulka 1: Vyhodnocení otázky č. 4 [vlastní zpracování]

FAKULTA	POHLAVÍ		Celkem
	MUŽ	ŽENA	
FAI	16	7	23
FAME	14	43	57
FHS	6	41	47
FMK	2	2	4
FT	6	6	12
Celkem	44	99	143

Graf 2: Podíl studentů studujících na konkrétních fakultách v % [vlastní zpracování]

Z grafu vyplývá, že Fakultu technologickou (FT) navštěvuje z celkového počtu 8 % studentů, z toho 14 % mužů a 6 % žen. Fakultu multimediálních komunikací (FMK) navštěvují z celkového počtu 3 % studentů, z toho 5 % mužů a 2 % žen. Fakultu humanitních studií (FHS) navštěvuje z celkového počtu 33 % studentů, z toho 14 % mužů a 41 % žen. Fakultu managementu a ekonomie (FAME) navštěvuje z celkového počtu 40 % studentů, z toho 32 % mužů a 43 % žen. Fakultu aplikované informatiky (FAI) navštěvuje z celkového počtu 16 % studentů, z toho 36 % mužů a 7 % žen.

6.4 Výsledky výzkumu

6.4.1 Jak jsou studenti spokojeni se svým životním stylem?

K této otázce se vztahují otázky č. 3, 5, 6, 7, 8, 9 a 10, které jsou součástí dotazníku.

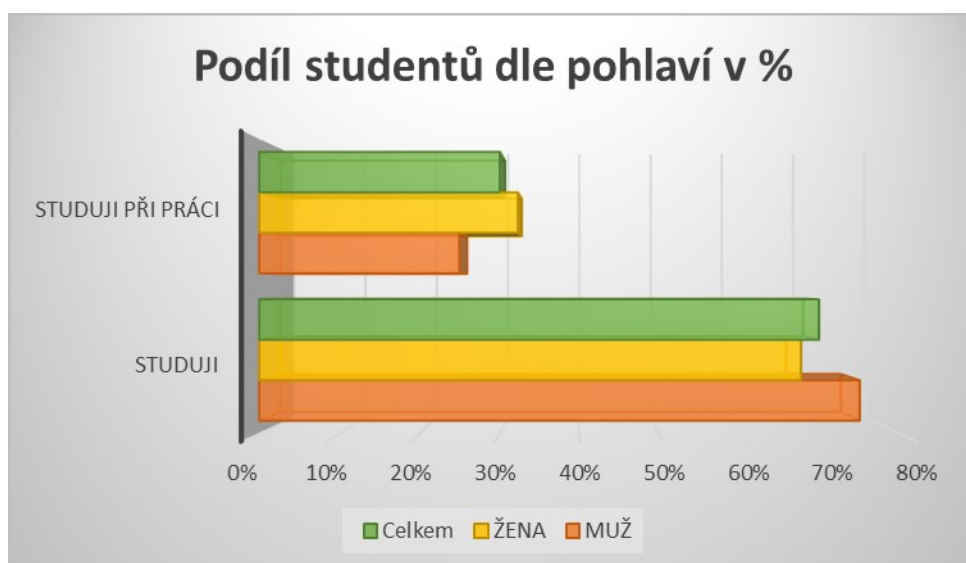
Otázka číslo 3

Studenti měli v této otázce vybrat ze dvou možností, zda studují prezenčně nebo studují při práci.

Tabulka 2: Vyhodnocení otázky č. 3 [vlastní zpracování]

STUDUJI/STUDUJI PŘI PRÁCI	POHLAVÍ		Celkem
	MUŽ	ŽENA	
Studují	33	67	100
Studují při práci	11	32	43
Celkem	44	99	143

Graf 3: Podíl studentů dle pohlaví a věku v % [vlastní zpracování]

Z grafu vyplývá, že z celkového počtu 30 % studentů studuje vysokou školu při práci, z toho 25 % mužů a 32 % žen a z celkového počtu 70 % studentů navštěvuje vysokou školu prezenčně, z toho 75 % mužů a 68 % žen. Z výzkumu také vyplynulo, že větší část studentů navštěvuje vysokou školu prezenčně.

Otázka číslo 5

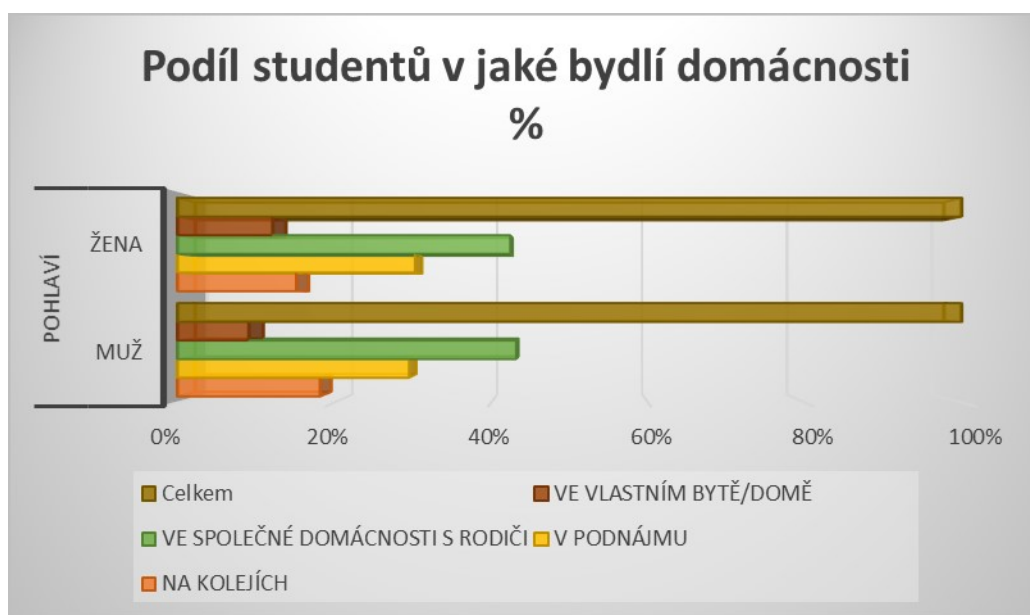
V jaké domácnosti bydlíte?

Zajímalo nás, v jaké domácnosti studenti žijí, zda ještě bydlí s rodiči a jsou nějakým způsobem na nich závislí nebo jsou soběstační a bydlí sami.

Tabulka 3: Vyhodnocení otázky č. 5 [vlastní zpracování]

BYDLIŠTĚ	POHLAVÍ		Celkem
	MUŽ	ŽENA	
V podnájmu	13	30	43
Ve společné domácnosti s rodiči	19	42	61
Ve vlastním bytě/domě	4	12	16
Na kolejích	8	15	23
Celkem	44	99	143

Graf 4: Podíl studentů dle bydliště v % [vlastní zpracování]

Z grafu vyplývá, že ve vlastním bytě nebo domě žije z celkového počtu odpovědí 11 % studentů, z toho 9 % mužů a 12 % žen. Ve společné domácnosti s rodiči žije z celkového počtu odpovědí 43 % studentů, z toho 43 % mužů a 42 % žen. V podnájmu žije z celkového počtu odpovědí 30 % studentů, z toho 30 % mužů a 30 % žen. Na kolejích žije z celkového počtu odpovědí 16 % studentů, z toho 18 % mužů a 15 % žen.

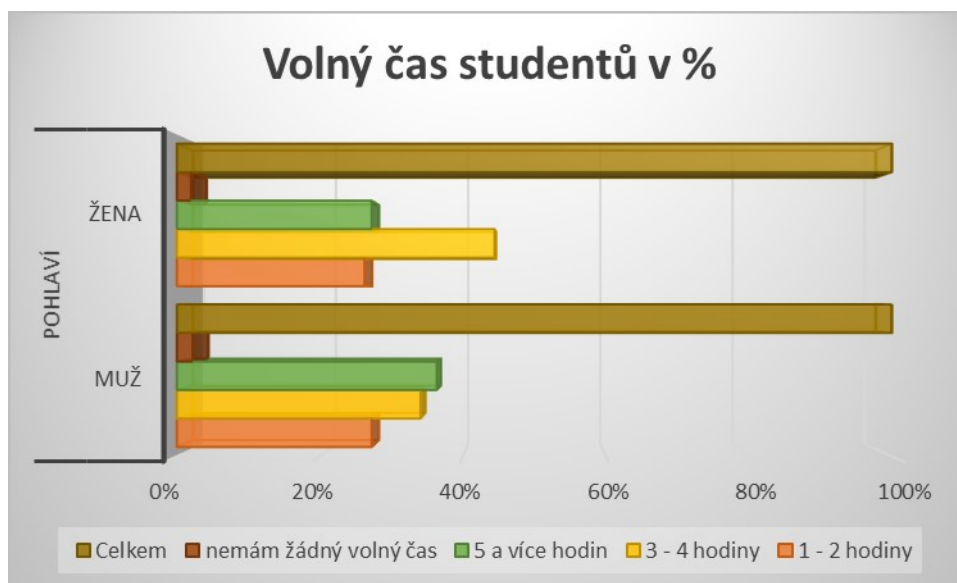
Otázka číslo 6

Další otázka byla zaměřena na volný čas. Zajímalo nás, kolik mají studenti volného času denně. Volný čas je významnou kategorií pro jedince i pro společnost a je důležité tento čas trávit kvalitně.

Tabulka 4: Vyhodnocení otázky č. 6 [vlastní zpracování]

VOLNÝ ČAS	POHLAVÍ		Celkem
	MUŽ	ŽENA	
1 - 2 hodiny	12	26	38
3 - 4 hodiny	15	44	59
5 a více hodin	16	27	43
nemám žádný volný čas	1	2	3
Celkem	44	99	143

Graf 5: Volný čas studentů v % [vlastní zpracování]

Z grafu vyplývá, že z celkového počtu odpovědí 2 % studentů nemají žádný volný čas, z toho 2 % mužů a 2 % žen. Z celkového počtu odpovědí 30 % studentů má 5 a více hodin volného času, z toho 36 % mužů a 27 % žen. Z celkového počtu odpovědí 41 % studentů má 3-4 hodiny volného času, z toho 34 % mužů a 44 % žen. Z celkového počtu odpovědí 27 % studentů má 1-2 hodiny volného času, z toho 27 % mužů a 26 % žen.

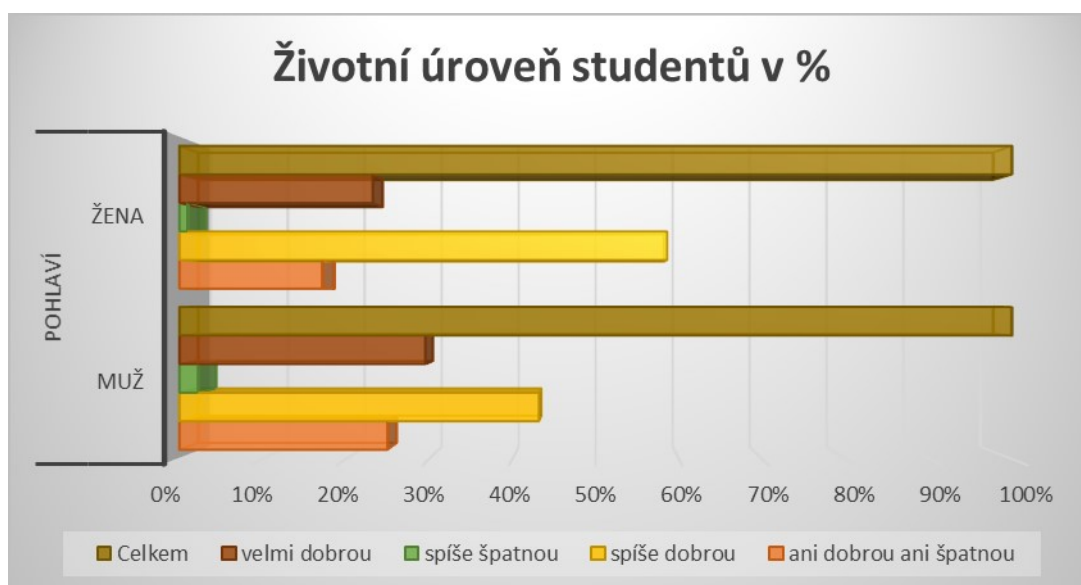
Otázka číslo 7

V této otázce jsme se zaměřili, jakou mají studenti životní úroveň. Mezi studenty nebyl nikdo, kdo by měl velmi špatnou životní úroveň. Pouze jeden muž a jedna žena, kteří mají spíše špatnou životní úroveň a více jak polovina studentů považuje svou životní úroveň za spíše dobrou.

Tabulka 5: Vyhodnocení otázky č. 7 [vlastní zpracování]

ŽIVOTNÍ ÚROVEŇ	POHLAVÍ		Celkem
	MUŽ	ŽENA	
velmi dobrou	13	23	36
spíše dobrou	19	58	77
ani dobrou ani špatnou	11	17	28
spíše špatnou	1	1	2
velmi špatnou	0	0	0
Celkem	44	99	143

Graf 6: Životní úroveň studentů v % [vlastní zpracování]

Z grafu vyplývá, že z celkového počtu odpovědí má 25 % studentů velmi dobrou životní úroveň, z toho 30 % mužů a 23 % žen. Z celkového počtu odpovědí má 20 % studentů spíše špatnou životní úroveň, z toho 25 % mužů a 17 % žen. Z celkového počtu odpovědí má spíše dobrou životní úroveň, z toho 43 % mužů a 59 % žen. Z celkového počtu odpovědí nemá 25 % studentů ani dobrou ani špatnou životní úroveň, z toho 30 % mužů a 23 % žen.

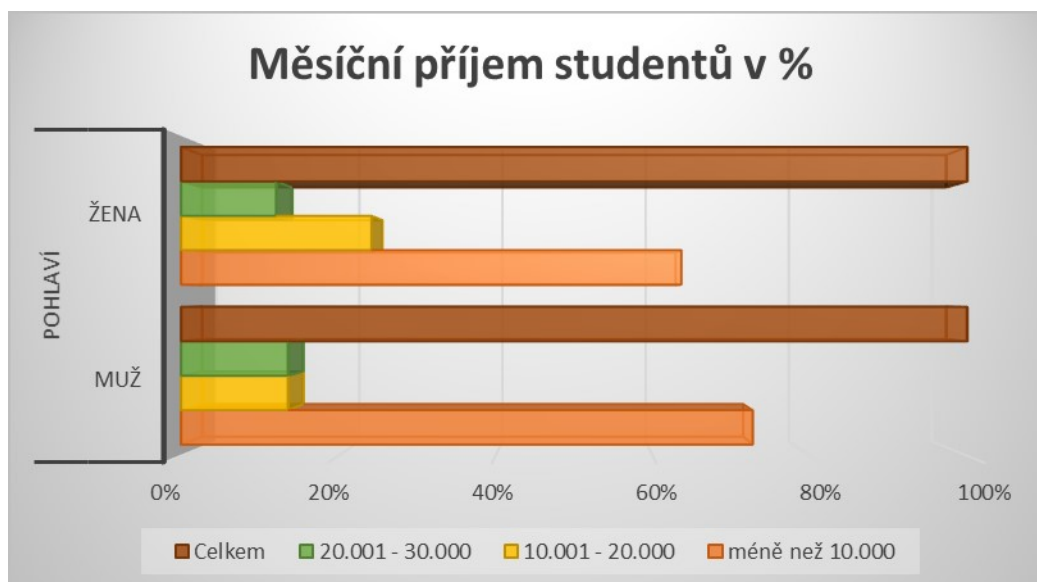
Otázka číslo 8

V této otázce jsme dali studentů na výběr ze tří možností, kolik je jejich čistý měsíční příjem. Zjistili jsme, že 66 % studentů má příjem menší než 10.000 Kč za měsíc.

Tabulka 6: Vyhodnocení otázky č. 8 [vlastní zpracování]

ČISTÝ MĚSÍČNÍ PŘÍJEM	POHLAVÍ		Celkem
	MUŽ	ŽENA	
méně než 10.000	32	63	95
10.001 - 20.000	6	24	30
20.001 - 30.000	6	12	18
Celkem	44	99	143

Graf 7: Měsíční příjem studentů v % [vlastní zpracování]

Z grafu vyplývá, že z celkového počtu odpovědí má čistý měsíční příjem 20.001 – 30.000 Kč 13 % studentů, z toho 14 % mužů a 12 % žen. Z celkového počtu odpovědí má čistý měsíční příjem 10.001 – 20.000 Kč 21 % studentů, z toho 14 % mužů a 24 % žen. A z celkového počtu odpovědí má čistý měsíční příjem méně než 10.000 Kč 66 % studentů, z toho 73 % mužů a 64 % žen.

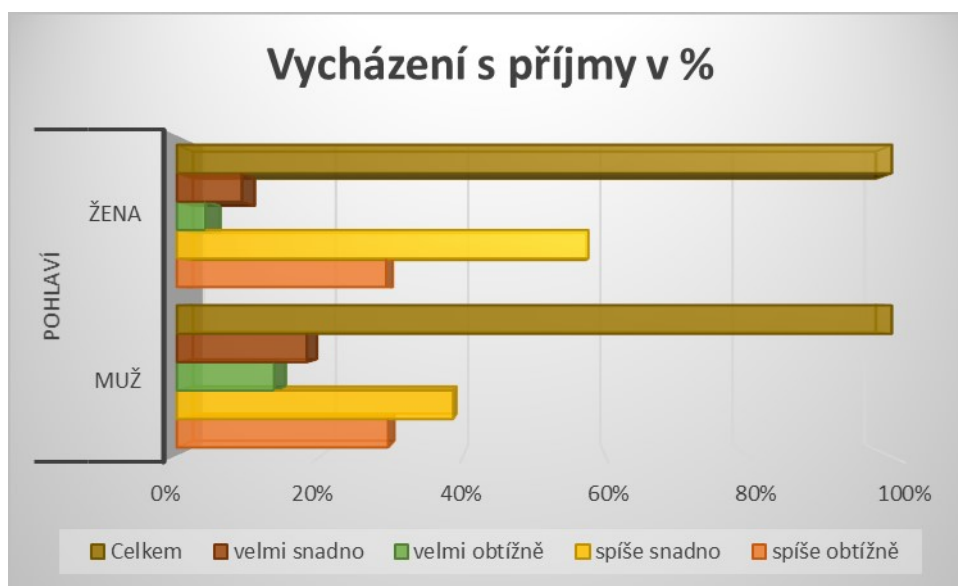
Otázka číslo 9

K této otázce se studenti měli vyjádřit, jak vycházejí se svými příjmy. Z výsledků jsme zjistili, že víc jak polovina studentů se svými příjmy vychází spíše snadno, i když z otázky číslo 8 vyplynulo, že jejich čistý měsíční příjem je méně než 10.000 Kč.

Tabulka 7: Vyhodnocení otázky č. 9 [vlastní zpracování]

VYCHÁZENÍ S PŘÍJMY	POHLAVÍ		Celkem
	MUŽ	ŽENA	
velmi obtížně	6	4	10
spíše obtížně	13	29	42
spíše snadno	17	57	74
velmi snadno	8	9	17
Celkem	44	99	143

Graf 8: Vycházení s příjmy v % [vlastní zpracování]

Z grafu vyplývá, že z celkového počtu odpovědí 15 % studentů vychází se svými příjmy velmi snadno, z toho 12 % mužů a 22 % žen. Z celkového počtu odpovědí jen 9 % studentů se svými příjmy vychází velmi obtížně, z toho 16 % mužů a 5 % žen. Z celkového počtu odpovědí 52 % studentů vychází se svými příjmy spíše snadno, z toho 39 % mužů a 58 % žen. Z celkového počtu odpovědí 29 % studentů vychází se svými příjmy spíše obtížně, z toho 30 % mužů a 29 % žen.

Otázka číslo 10

Tato otázka je přímou otázkou k naší výzkumné otázce, jak jsou studenti spokojeni se svým životním stylem. V návaznosti na předchozí otázky, kde studenti odpovídali na otázky, bydlení, volného času a svých příjmů jsme zjistili, že 50 % studentů je se svým životním stylem spíše spokojeno.

Tabulka 8: Vyhodnocení otázky č. 10 [vlastní zpracování]

SPOKOJENOST S ŽIVOTNÍ STYLEM	POHLAVÍ		Celkem
	MUŽ	ŽENA	
velmi spokojen	6	9	15
spíše spokojen	21	51	72
ani spokojen ani nespokojen	11	28	39
spíše nespokojen	6	11	17
Celkem	44	99	143

Graf 9: Spokojenost s životním stylem v % [vlastní zpracování]

Z grafu vyplývá, že z celkového počtu odpovědí je velmi spokojeno se svým životním stylem 10 % studentů, z toho 14 % mužů a 9 % žen. Z celkového počtu odpovědí je spíše spokojeno se svým životním stylem 50 % studentů, z toho 48 % mužů a 52 % žen. Z celkového počtu odpovědí ani spokojen ani nespokojen se svým životním stylem je 27 % studentů, z toho 25 % mužů a 28 % žen. Z celkového počtu odpovědí je spíše nespokojeno se svým životním stylem 12 % studentů, z toho 14 % mužů a 11 % žen.

6.4.2 Jak se liší preference hodnot mezi studenty?

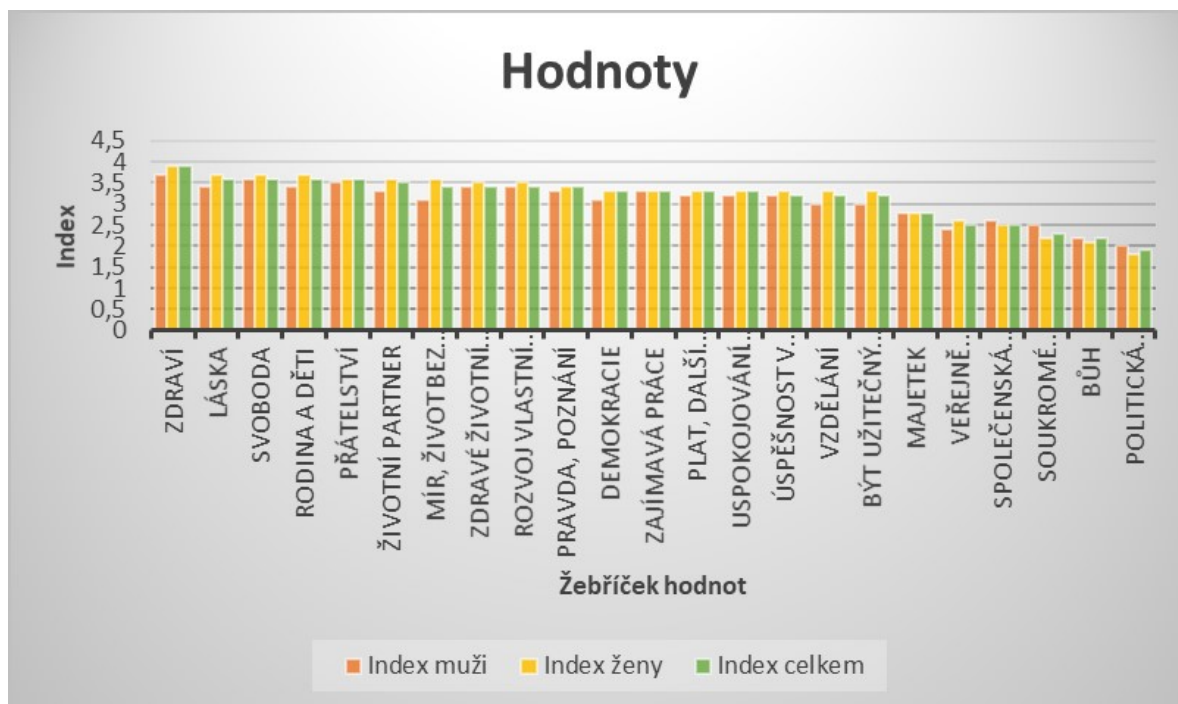
Ke třetí výzkumné otázce se vztahuje následující tabulka preferencí hodnot, kterou jsme převzali z empirických výzkumů tvořících časovou řadu dat z let 1993, 1997, 2000 a 2002 (Sak, 2004 str. 10)

Upravili jsme si škálu významu z pětistupňové na čtyřstupňovou škálu. Studenti měli podle důležitosti (velmi důležité, spíše důležité, spíše nedůležité a zcela nedůležité) určit hodnoty v tabulce, jak jsou pro ně v životě důležité. Nastavili jsme si stupně významu pro výpočet indexů u všech hodnot stejně, kdy stupeň 1 má nejmenší význam (zcela nedůležité), stupeň 2 (spíše nedůležité), stupeň 3 (spíše důležité) a stupeň 4 má význam největší (velmi důležité).

Tabulka 9: Žebříček hodnot studentů ve věku 20 – 26 let – 2020 [vlastní zpracování]

ŽEBŘÍČEK HODNOT	Index muži	Index ženy	Index celkem
Zdraví	3,7	3,9	3,9
Svoboda	3,6	3,7	3,6
Láska	3,4	3,7	3,6
Rodina a děti	3,4	3,7	3,6
Přátelství	3,5	3,6	3,6
Životní partner	3,3	3,6	3,5
Mír, život bez válek	3,1	3,6	3,4
Zdravé životní prostředí	3,4	3,5	3,4
Rozvoj vlastní osobnosti	3,4	3,5	3,4
Pravda, poznání	3,3	3,4	3,4
Demokracie	3,1	3,3	3,3
Zajímavá práce	3,3	3,3	3,3
Plat, další příjmy	3,2	3,3	3,3
Uspokojování svých zájmů a koníčků	3,2	3,3	3,3
Úspěšnost v zaměstnání	3,2	3,3	3,2
Vzdělání	3	3,3	3,2
Být užitečný druhým lidem	3	3,3	3,2
Majetek	2,8	2,8	2,8
Veřejně prospěšná činnost	2,4	2,6	2,5
Společenská prestiž	2,6	2,5	2,5
Soukromé podnikání	2,5	2,2	2,3
Bůh	2,2	2,1	2,2
Politická angažovanost	2	1,8	1,9

Graf 10: Žebříček hodnot studentů [vlastní zpracování]

Z výsledků výzkumu je z grafu patrné, že na prvním místě se umístila hodnota **zdraví** s indexem $M = 3,9$. Vysoký podíl studentů 88 % zvolilo, že zdraví je pro ně velmi důležité. Zdraví je nejdůležitější z hlediska všech ostatních aktivit a životního pocitu spokojenosti. Tuto hodnotu můžeme porovnat s otázkou číslo 7, kde z celkového počtu 54 % studentů považuje svou životní úroveň za spíše dobrou a s otázkou číslo 10, kde z celkového počtu 50 % studentů je spíše spokojeno se svým životním stylem.

Druhé místo v žebříčku hodnot patří **svobodě** s indexem $M = 3,6$ a podobně jako lásku ji studenti preferují jako velmi důležitou s podílem 67,8 %. Myslím si, že svoboda je velmi důležitá pro všechny jedince. Svoboda také velmi diskutovaným tématem, jak z hlediska minulosti, přítomnosti tak i budoucnosti.

Na třetím místě studenti preferují **lásku** s indexem $M = 3,6$ s vysokým podílem 65 % zastoupením odpovědi velmi důležité. Láska je také jedna z hodnot, která je velmi důležitá pro spokojenost s životním stylem a životní úrovní.

Na čtvrtém místě je hodnota **rodina a děti** s indexem $M = 3,6$. umístění této hodnoty je dle indexu stejné jako hodnoty láska a svoboda, ale také přátelství, které je na místě pátém. Myslím si, že by se to také dalo pochopit jako souvislost mezi hodnotami, které jsou pro studenty důležité ke spokojenosti s životním stylem a životní úrovní.

Na dalším místě se umístila hodnota **životní partner** s indexem $M = 3,5$ s podílem 60,1 % zastoupení odpovědí velmi důležité. I tato hodnota má velmi blízko k souvislostem výše umístěných hodnot.

Hodnoty **mír, život bez válek, zdravé životní prostředí, rozvoj vlastní osobnosti, pravda a poznání** mají stejný index $M = 3,4$. **Demokracie, zajímavá práce, plat, další příjmy a uspokojování vlastních koníčků** jsou hodnoty, které mají index $M = 3,3$. Další hodnoty, které mají stejný index $M = 3,2$ jsou **úspěšnost v zaměstnání, vzdělání a být užitečný druhým lidem**.

Z výsledku výzkumu je patrné, že pro náš výzkumný vzorek tyto hodnoty nejsou prioritou, ale ani je zcela nezhazují na samotný konec žebříčku hodnot. Dalo by se říct, že zaujímají k těmto hodnotám neutrální postoj.

Na osmnáctém místě je hodnota **majetek** s indexem $M = 2,8$ a největším podílem s 51,7 % zastoupení odpovědí spíše důležitý. Myslím si, že majetek je zatím pro studenty, kteří se účastnili výzkumu nerozhodující pro jejich životní styl a životní úroveň.

Devatenácté a dvacáté místo patří hodnotám **veřejně prospěšná činnost a společenská prestiž** s indexem $M = 2,5$. Tyto hodnoty se podle mě odvíjí od každého jedince jinak, kdy hodně záleží na osobnosti jedince.

Dvacáté první místo obsadila hodnota **soukromého podnikání** s indexem $M = 2,3$ a největším podílem 49 % odpovědí spíše nedůležité. V oblasti soukromého podnikání je náš výzkumný vzorek na samém počátku

Na dvacátém druhém místě je hodnota **bůh** s indexem $M = 2,2$, kde byl největší podíl s 39,9 % zastoupení odpovědí zcela nedůležité tudíž jsou nevěřící a jen podíl s 18,2 % zastoupení odpovědí velmi důležité jsou věřící.

Na poslední dvacátém třetím místě je hodnota **politická angažovanost** s indexem $M = 1,9$. Tato hodnota je i v předešlých výzkumech mládeže stále na posledním místě. Jak uvádí Sak (2004) pokles indexu politické angažovanosti je důsledek rozčarování z politického vývoje.

6.4.3 Jaká je míra autonomie studentů?

Poslední čtvrtou dílčí výzkumnou otázkou bylo zjistit jaká je míra autonomie studentů. Pro měření autonomie jsme si zvolili metodu Basic Psychological Needs Scale (BPNS), volně dostupnou na webových stránkách www.selfdeterminationtheory.org. Tato metoda byla vytvořena v rámci zkoumání základních vývojových potřeb (autonomie, kompetence a vztahu k druhým). Pro potřeby výzkumu jsme použili 7 položek, které se vztahují k autonomii. Studenti hodnotili na sedmibodové škále, do jaké míry je tvrzení pravdivé (1 není pravda, 7 – je pravda).

Tabulka 10: Vyhodnocení výzkumné otázky číslo č. 4 [vlastní zpracování]

Číslo otázky	Název otázky	Směrodatná odchylka	Rozptyl	Průměrné hodnocení
12	Mám pocit, že se mohu svobodně rozhodnout, jak žít svůj život.	1,11	1,22	5,6
14	Často se necítím moc kompetentní. (reverzní)	1,77	1,77	3,8
18	Obečně neváhám vyjádřit své nápady a názory.	1,58	2,51	4,7
21	Ve svém každodenním životě musím často dělat to, co mi bylo řečeno. (reverzní)	1,6	2,58	3,9
24	Lidé, se kterými denně komunikuji, mají sklon brát v úvahu mé pocity.	1,23	1,53	4,8
27	Mám pocit, že jsem ve svých každodenních situacích sám sebou.	1,28	1,64	5,1
30	Nemám mnoho příležitostí, abych se sám/sama rozhodnul/a, jak dělat věci v každodenním životě. (reverzní)	1,42	2,01	3

Z výsledku výzkumu míry autonomie jsme zjistili, že největší průměrné hodnoty dosahovala otázka číslo 12 $M = 5,6$. Studenti tedy ve velké míře mají pocit, že se mohou svobodně rozhodovat sami, jak žít svůj život. Studenti také ve velké míře hodnotili otázku číslo 27 $M = 5,1$, kterou dali najevo, že se musí často rozhodovat v každodenních situacích sami. Studenti velmi vysoko hodnotili i otázku číslo 24 $M = 4,8$, ze které je patrné, že studenti se pohybují kolem lidí, se kterými denně komunikují, a tito lidé mají sklon brát v úvahu jejich aktuální pocity a pochopit je. Čtvrtou s nevyšší průměrnou hodnotou byla otázka číslo 18

$M = 4,7$, kde lze usoudit, že studenti neváhají vyjádřit své pocity a názory právě lidem, se kterými denně komunikují.

Z výsledku výzkumu vyplynulo, že v případě reverzní otázky číslo 21 s průměrnou hodnotou $M = 3,9$, studenti nemusí ve svém každodenním životě dělat věci, které jim řeknu druzí. Další reverzní otázka číslo 14 s průměrnou hodnotou $M = 3,8$, vyjádřila, že studenti pocíťují určitý nesouhlas s touto položkou. Studenti se cítí spíše oprávnění a způsobilí. Poslední reverzní otázka číslo 30 s průměrnou hodnotou $M = 3$, z čehož nám vyplývá, že studenti nesouhlasí s tvrzením, že by neměli mnoho příležitostí k rozhodování, jak si plánovat a utvářet své věci v každodenním životě.

7. SHRnutí VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Hlavním cílem výzkumu bylo charakterizovat souvislosti mezi mírou autonomie a preferencí hodnot mladé generace z výzkumného vzorku studentů Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně ve věku 20 – 26 let, kterého se zúčastnilo celkem 143 studentů z toho 99 žen a 44 mužů.

Hlavním výzkumným cílem bylo charakterizovat míru autonomie a preference hodnot vysokoškolských studentů Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně ve věku 20 – 26 let.

Výsledky výzkumu k první dílčí otázce, jak jsou studenti spokojeni se svým životním stylem, vyplynulo, že mezi studenty nebyl nikdo, kdo by měl velmi špatnou životní úroveň. Pouze jeden muž a jedna žena, kteří mají spíše špatnou životní úroveň. Také z výzkumu vyplynulo, že více jak polovina studentů považuje svou životní úroveň za spíše dobrou. S tím také souvisí hodnota zdraví, kterou studenti ve výzkumu považují za velmi důležitou, ale také hodnoty svoboda, přátelství, rodina a děti a pocit, že se mohou svobodně rozhodnout, jak žít svůj život.

Z výsledku k druhé dílčí otázce, bylo zjištěno, že preference hodnot se u obou pohlaví liší jen minimálně. Nejvíce studentů 88 % preferuje hodnotu zdraví, které je nejdůležitější z pohledu všech ostatních aktivit a spokojenosti života. Na druhém místě s podílem 67,8 % studenti preferují svobodu, z toho vyplývá, že svoboda je velmi důležitá pro náš výzkumný soubor. Svoboda je velmi diskutovaným tématem, jak z hlediska minulosti, přítomnosti tak i budoucnosti. Vysoký podíl 65 % studentů preferuje lásku jako třetí nejdůležitější hodnotu. Lásky je jednou z lidských potřeb, která velmi souvisí se spokojeností života. Na čtvrtém místě je hodnota rodina a děti. Tato hodnota je spojena hlavně s životními fázemi jedince, kdy z našeho výzkumu vyplynulo, že tuto hodnotu studenti preferují více než přátelství, životního partnera, mír, zdravé životní prostředí, rozvoj vlastní osobnosti nebo taky demokracii, zajímavou práci a uspokojování vlastních zájmů a koníčků. Na posledních místech žebříčku hodnot, které studenti preferují jsou majetek, veřejně prospěšná činnost, společenská prestiž, soukromé podnikání, bůh a politická angažovanost.

Výsledky výzkumu u třetí dílčí otázky, jaká je míra autonomie studentů, bylo zjištěno, že potřeba autonomie je naplňována v průměrné míře $M = 4,4$ bodů. Na základě položek, které tvoří oblast potřeby autonomie jsme zjistili, že studenti mají ve velké míře pocit, že se mohou svobodně rozhodovat sami, jak žít svůj život, jak si jej uspořádat. Studenti také ve velké míře dali najevo, že se musí často rozhodovat v každodenních situacích sami. Dále studenti svým hodnocením také poukázali na to, že jejich míra autonomie je naplňována,

když mají kolem sebe lidi, se kterými přicházejí denně do kontaktu. Studenti také do jisté míry souhlasí, že neváhají vyjádřit své pocity a názory, ale také určitou míru autonomie, že mají kolem sebe lidi, kterým se můžou svěřit. K záporným otázkám v míře autonomie se studenti vyjádřili, že ve svém životě nejsou nuceni dělat věci, které nechtějí. Studenti také vyhodnotili že se cítí kompetentní, a že mají mnoho příležitostí, aby se rozhodovali sami plánovat a utvářet své věci v každodenním životě.

Z celkového výzkumu vyplývá, že studenti jsou se svým životním stylem spokojeni. Preferují především hodnoty zdraví, svobodu, rodinu a děti, také přátelství a lásku, kdy materiální stránky potřebné k životu jsou nerozhodující pro jejich spokojenost.

ZÁVĚR

V bakalářské práci jsme charakterizovali míru autonomie a jaké hodnoty preferuje mladá generace studující ve Zlíně na Univerzitě Tomáše Bati. Obsahem bylo v teoretické části vymezení pojmu generace, autonomie, identity, hodnot a životního stylu. Z pohledu sociálního pedagoga jsou všechny tyto pojmy velmi důležité pro další rozvoj mladé generace naší společnosti.

Z výzkumného šetření vyplynulo, že studenti, kteří tvořili zkoumaný vzorek jsou spokojeni se svým životním stylem i svou životní úrovní. Hodnotu zdraví preferuje 127 studentů ze 143 jako nejdůležitější ve svém životě, kdy tato hodnota je velmi důležitá ze všech hledisek. Z výzkumu také vyplynulo, že většina studentů, které je spokojena se svým životním stylem má svůj měsíční příjem menší než 10.000 Kč měsíčně, což mi z hlediska dnešní materialistické společnosti dává dobrý vnitřní pocit v tom, že dnešní mladí lidé dovedou preferovat jiné hodnoty než peníze.

Vypracování bakalářské práce jako studenta sociální pedagogiky mě nejen obohatilo vědomostmi a výzkumnými dovednostmi, ale také jsem po lidské stránce velmi vyspěla. Samotný výzkum mi velmi pomohl přiblížit se k mladé generaci a pochopit aspoň obecně jaké hodnoty vnímají na prvních místech a jak jsou spokojeni se svým životním stylem. Myslím si je velmi důležité mladou generaci tolerovat, podporovat a vnímat ve všech směrech.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Blecha, Brázda, Březina a spol. 1998. *Filosofický slovník*. Olomouc : Nakladatelství Olomouc, 1998. str. 39. 80-7182-064-4.

Boudon, Jochmann. 2004. *Sociologický slovník*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2004. 80-244-0735-3.

Cakirpaloglu, Panajotis. 2004. *Psychologie hodnot*. Votobia: Votobia, 2004. 80-7220-195-6.

Costa, S., Cuzzocrea, F., Gugliandolo, MC a kol. 2016. *Asociace mezi rodičovskou psychologickou kontrolou a podporou autonomie a psychologické výsledky u dospívajících*. [online] 2016.

D.Quesnell, Michael. 2002. *Co si myslíme, čemu věříme a kdo jsme*. [překl.] Jiří Vaněk. Praha : Academie, 2002. 80-200-1078-5.

Dufková, Jana. 2008. *Sociologie životního stylu*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 978-80-7380-123-6.

Dufková, Tuček. 2003. *Dynamika české společnosti a osudy lidí na přelomu tisíciletí*. Praha : Sociologické nakladatelství SLON, 2003. 80-86429-22-9.

Ferrucci, Piero. 1999. *Děti nás učí: výchova jako dobrodružství*. [překl.] Jitka Špačková. Praha : Práh, 1999. 80-7252-010-5.

Hartl, Pavel. 2004. *Stručný psychologický slovník*. Praha : Portál, 2004. 80-7178-803-1.

Horváthová, Petra. 2016. *Řízení lidských zdrojů nové trendy*. Praha : Management Press, 2016. str. 134. 978-80-7261-430-1.

Jandourek, Jan. 2007. *Sociologický slovník*. Praha : Portal, s.r.o., 2007. 978-80-7367-269-0.

Ježek, Lacinová a Macek. 2016. *Cesty do dospělosti*. Brno : Masarykova univerzita, 2016. 978-80-210-8401-8.

Jirásková, Věra. 2005. *Mezigenerační porozumění a komunikace*. PRAHA 1 : Knižní sazba Hogen, s.r.o, 2005. 80-86861-80-5.

Katrňák, Tomáš. 2011. *Na prahu dospělosti*. Brno : Dokořán, 2011. 978-80-7363-352-3.

- Katrňák, Tomáš. 2004.** *Odsouzení k manuální práci.* Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2004. 80-86429-29-6.
- Kolibová, Helena. 2012.** *Kultura aktivního stáří v programech měst a obcí v Moravskoslezském kraji.* Opava : Slezská univerzita v Opavě, 2012. 978-80-7248-790-5.
- Kraus, Blahoslav. 2008.** *Základy sociální pedagogiky.* Praha : Portál, 2008. 978-80-7367-383-3.
- Kubátová, Dagmar. 2006.** *Člověk, zdraví a životní prostředí.* Ústí nad Labem : Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2006. 80-7044-827-X.
- Linhart, Vodáková, Klener. 1996.** *Velký sociologický slovník.* Praha : Karolinum, 1996. 80-7184-311-3.
- Mareš, Jan. 2014.** Autonomie dospívajícího jedince: složitý proces, nejistý výsledek. *Pedagogika.* 2014, Sv. 64, 64, stránky 81-98.
- Maříková, Kostecký, Lebeda a Škodová. 2010.** *Jaká je naše společnost?* Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. 978-80-7419-025-4.
- Maslow, Abraham Harold. 2014.** *O psychologii bytí.* Praha : Portál, 2014. 978-80-262-0618-7.
- Mečiar, Marcel. 2008.** *Hlučínsko: Sociální identity a generace.* Ostrava : CSEI, Ostravská univerzita v Ostravě, 2008. str. 26. 978-80-7368-659-8.
- Nakonečný, Milan. 2009.** *Psychologie osobnosti.* Praha : Nakladatelství Academia, 2009. 978-80-200-1680-5.
- Procházková, Tereza. 2018.** Mentem - trénujte svůj mozek. *Teorie motiva podle Maslowa.* [Online] 24. 10 2018. <https://www.mentem.cz/blog/teorie-motivace/>.
- Prudký, Libor. 2007.** *Přístupy k sociologickému empirickému zkoumání hodnot.* Praha : CESES FSV UK, 2007. 978-80-254-5028-4.
- Ruppert, Franz. 2011.** *Symbióza a autonomie.* Praha : Portál, s.r.o., 2011. 978-80-262-0004-8.
- Ryan, Deci &. 2000.** <http://www.selfdeterminationtheory.org/basic-psychological-needs-scale/>. [Online] 2000. [Citace: 5. 2 2020.]
- Řehulka, Evžen. 2011.** *Studie k výchově ke zdraví.* Brno : Masarykova univerzita ve spolupráci s MSD, 2011. 978-80-7392-184-2.

Sak, Petr. 2000. *Proměny české mládeže*. Praha : Petrklíč, 2000. 80-7229-042-8.

Sak, Petr. 2016. Studie generace, mládež a jej výzkum. http://www.insoma.cz/Studie%20_generace_mladez_a_jeji_vyzkum.pdf. [Online] http://www.insoma.cz/Studie%20_generace_mladez_a_jeji_vyzkum.pdf.

Sak, Saková a. 2004. *Mládež na křižovatce*. Praha : Svoboda servis, spol s.r.o., 2004. 80-86320-33-2.

Urban, Hal. 2007. *To nejdůležitější v životě*. Praha : Portál, 2007. 978-80-7367-344-4.

Vágnerová, Marie. 2008. *Vývojová psychologie II*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2008. 978-80-246-1318-5.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

FHS – fakulta humanistických studií

FAME – fakulta managementu a ekonomie

FAI – fakulta aplikované informatiky

FMK – fakulta multimediálních komunikací

FT – fakulta technologická

BPNS – Basic Psychological Need Satisfaction (Základní psychologické potřeby)

NATO – North Atlantic Treaty Organization (Severoatlantická aliance)

M – vážený aritmetický průměr

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Pyramida dle Maslowa [vlastní zpracování]	20
Obrázek 2: Schéma životního stylu [Dufková, Urban, Dubský 2008]	24

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Vyhodnocení otázky č. 4 [vlastní zpracování]	31
Tabulka 2: Vyhodnocení otázky č. 3 [vlastní zpracování]	32
Tabulka 3: Vyhodnocení otázky č. 5 [vlastní zpracování]	33
Tabulka 4: Vyhodnocení otázky č. 6 [vlastní zpracování]	34
Tabulka 5: Vyhodnocení otázky č. 7 [vlastní zpracování]	35
Tabulka 6: Vyhodnocení otázky č. 8 [vlastní zpracování]	36
Tabulka 7: Vyhodnocení otázky č. 9 [vlastní zpracování]	37
Tabulka 8: Vyhodnocení otázky č. 10 [vlastní zpracování]	38
Tabulka 9: Žebříček hodnot studentů ve věku 20 – 26 let – 2020 [vlastní zpracování]	39
Tabulka 10: Vyhodnocení výzkumné otázky číslo č. 4 [vlastní zpracování]	42

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Vyhodnocení otázky č. 1 a č. 2	30
Graf 2: Podíl studentů studujících na konkrétních fakultách v % [vlastní zpracování]	31
Graf 3: Podíl studentů dle pohlaví a věku v % [vlastní zpracování]	32
Graf 4: Podíl studentů dle bydliště v % [vlastní zpracování]	33
Graf 5: Volný čas studentů v % [vlastní zpracování]	34
Graf 6: Životní úroveň studentů v % [vlastní zpracování]	35
Graf 7: Měsíční příjem studentů v % [vlastní zpracování]	36
Graf 8: Vycházení s příjmy v % [vlastní zpracování]	37
Graf 9: Spokojenost s životním stylem v % [vlastní zpracování]	38
Graf 10: Žebříček hodnot studentů [vlastní zpracování]	40

SEZNAM PŘÍLOH

DOTAZNÍK

Představa o životě v míře autonomie mladé generace

Přeji hezký den,

jmenuji se Sabina Černocká a jsem studentkou 3. ročníku oboru Sociální pedagogika v kombinované formě studia na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně a ve své Bakalářské práci se zaměřuji na představu o životě v míře autonomie mladé generace. V souvislosti s tímto tématem se na vás obracím s prosbou o vyplnění krátkého dotazníku. Ujišťuji Vás, že dotazník je zcela anonymní a veškeré vámi uvedené informace budou použity výhradně k mým studijním účelům. Máte-li zájem o výsledky výzkumu, zanechte v závěru dotazníku svou e-mailovou adresu.

Vaší ochoty a spolupráce si velice vážím.

1. Váš věk ....

2. Pohlaví

muž

žena

3. Vyberte jednu z možností

studuji

studuji při práci

4. Na jaké fakultě studujete? ....

5. V jaké domácnosti bydlíte?

v podnájmu

ve vlastním bytě/domě

ve společné domácnosti s rodiči

na kolejích

6. Kolik máte denně (v průměru) k dispozici volného času?

5 a více hodin

3 - 4 hodiny

1 - 2 hodiny

nemám žádný volný čas

7. Považujete svoji životní úroveň za:

velmi dobrou

spíše dobrou

ani dobrou ani špatnou

spíše špatnou

velmi špatnou

8. Jaký je Váš čistý měsíční příjem?

méně než 10.000

10.001 - 20.000

20.001 - 30.000

9. Jak vycházíte se svými příjmy?

velmi obtížně

spíše obtížně

spíše snadno

velmi snadno

10. Jak jste spokojený se svým životním stylem?

velmi spokojen

spíše spokojen

ani spokojen ani nespokojen

spíše nespokojen

11. Tabulka preferencí hodnot

Vyplňte v tabulce, jak důležité jsou pro vás tyto hodnoty:

Hodnota	Velmi důležité	Spíše důležité	Spíše nedůležité	Zcela nedůležité
Zdraví	☐	☐	☐	☐
Láska	☐	☐	☐	☐
Mír, život bez válek	☐	☐	☐	☐
Životní partner	☐	☐	☐	☐
Svoboda	☐	☐	☐	☐
Přátelství	☐	☐	☐	☐
Rodina a děti	☐	☐	☐	☐
Zdravé životní prostředí	☐	☐	☐	☐
Demokracie	☐	☐	☐	☐
Pravda, poznání	☐	☐	☐	☐
Zajímavá práce	☐	☐	☐	☐
Rozvoj vlastní osobnosti	☐	☐	☐	☐
Plat, další příjmy	☐	☐	☐	☐
Úspěšnost v zaměstnání	☐	☐	☐	☐
Vzdělání	☐	☐	☐	☐
Uspokojování svých zájmů a koníčků	☐	☐	☐	☐
Být užitečný druhým lidem	☐	☐	☐	☐
Majetek	☐	☐	☐	☐
Soukromé podnikání	☐	☐	☐	☐
Společenská prestiž	☐	☐	☐	☐
Veřejně prospěšná činnost	☐	☐	☐	☐
Bůh	☐	☐	☐	☐
Politická angažovanost	☐	☐	☐	☐

Basic NeedSatisfaction in General

Přečtete si pozorně každou z následujících položek, přemýšlejte o tom, jak souvisí s vaším životem, a poté uveďte na stupnici 1-7 nakolik soudíte, že je to pravda.

Odpovězte pomocí následující stupnice:

12. Mám pocit, že se mohu svobodně rozhodnout, jak žít svůj život.

1   2   3   4   5   6   7

13. Mám rád/a lidi, se kterými komunikuji.

1   2   3   4   5   6   7

14. Často se necítím moc kompetentní.

1   2   3   4   5   6   7

15. Lidé, které znám, mi říkají, že jsem v tom, co dělám, dobrý/á.

1   2   3   4   5   6   7

16. Vycházím s lidmi, se kterými přicházím do styku.

1   2   3   4   5   6   7

17. Do značné míry jsem samotářský a nemám mnoho společenských kontaktů.

1   2   3   4   5   6   7

18. Obecně neváhám vyjádřit své nápady a názory.

1   2   3   4   5   6   7

19. Za své přátele považuji lidi, se kterými pravidelně komunikuji.

1   2   3   4   5   6   7

20. Nedávno jsem se mohl/a naučit zajímavé nové dovednosti.

1   2   3   4   5   6   7

21. Ve svém každodenním životě musím často dělat to, co mi bylo řečeno.

1   2   3   4   5   6   7

22. Lidé v mém životě se o mě starají.

1   2   3   4   5   6   7

23. Většinu dní cítím pocit úspěchu z toho, co dělám.

1   2   3   4   5   6   7

24. Lidé, se kterými denně komunikuji, mají sklon brát v úvahu mé pocity.

1   2   3   4   5   6   7

25. Ve svém životě nemám moc šancí ukázat, jak jsem schopný/á.

1   2   3   4   5   6   7

26. Není mnoho lidí, ke kterým mám blízko.

1   2   3   4   5   6   7

27. Mám pocit, že jsem ve svých každodenních situacích sám sebou.

1   2   3   4   5   6   7

28. Zdá se, že lidé, se kterými pravidelně komunikuji, mě moc nemusí.

1   2   3   4   5   6   7

29. Často se necítím moc schopný/á.

1   2   3   4   5   6   7

20. Nemám mnoho příležitostí, abych se dám/sama rozhodl/a, jak dělat věci každodenním životě.

1   2   3   4   5   6   7

21. Lidé jsou ke mně obecně přátelší.

1   2   3   4   5   6   7